

Madde Kullanma Eğilimi Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenilirliği

Birsen CEYHUN*, Ömer OĞUZTÜRK**, Ayşe Gülsen CEYHUN***

ÖZET

Alkol ve diğer maddelerin kötü kullanımı ülkemizde yaygın bir sosyal sorun haline gelmiştir. Son yıllarda özellikle gençlerde madde kullanımı artmaktadır. Eğer madde bağımlılığına olan eğilim belirlenebilirse kişiye ve topluma zarar vermeden yardım edilebilir. Bu amaçla Mac Andrew MMPI'dan Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği'ni (SAP) geliştirmiştir. Ölçek 36 sorudan oluşmaktadır. Yapılan bu çalışmada madde bağımlısı, alkol bağımlısı, psikiyatrik hasta ve normal grup olarak toplam 650 erkek deneğe MacAndrew Alkolizm Ölçeği (MAC) ve Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği (SAP) uygulanmıştır. Test tekrar test güvenilirliği aynı gruba 60 gün arayla iki kez test verilerek saptanmıştır. Ayrıca ayırt edici geçerlik ve kesim puanı belirlenmiştir. SAP ölçeğinin madde bağımlılığına eğilimi belirlemede yararlı olacağı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Madde bağımlılığı, Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği (SAP), MacAndrew Alkolizm Ölçeği (MAC).

KLİNİK PSİKIYATRİ 2001;4:87-93

SUMMARY

The Reliability and Validity of Substance Abuse Proclivity Scale

Alcohol and substance misuse is become a social problem in Turkey in last few years. The enormous and adverse impact of chemical misuse in adolescents and adults is well known to clin-

icians in medical and mental health settings. The importance of screening in adolescents and adults for chemical misuse is obvious. MacAndrew reported on the development of a new Substance Abuse Proclivity Scale (SAP) from MMPI. He described it "as a psychometric instrument for the early detection of problem engendering alcohol and drug use in young men. In these article the MacAndrew Alcoholism Scale (MAC) and Substance Abuse Proclivity Scale (SAP) is given to 650 males. The group consisted of substance misuse, alcoholics, psychiatric outpatients and normal. Test retest reliability, concurrent and discriminate validity is examined. Analysis demonstrated that this scale could be used to determine substance misuse in males.

Key Words: Substance misuse, MacAndrew Alcoholism Scale, Substance Misuse Proclivity Scale.

GİRİŞ

"Madde" kötüye kullanım ve bağımlılığa yol açabilecek, değişik yollarla alınabilen duygudurum, algılama, biliş ve diğer beyin işlevlerinde bir değişiklik yaratan her türlü kimyasal madde olarak tanımlanabilir. Bunlar esrar, eroin, kokain gibi reçete ile verilemeyen, yasadışı maddeler olabileceği gibi, amfetaminler, benzodiazepinler, diğer sedatif, hipnotik ilaçlar gibi yasal düzenlemeler çerçevesinde reçete ile verilebilen ilaçlar ya da yasal denetimlere tabi olmayan veya satışlarında kısmi yasal düzenlemeler olan uçucular, tütün (nikotin), kahve (kafein) ve alkol (ethanol) gibi maddelerdir.

Madde kullanım sıklığını saptamak oldukça güçtür. Yapılan toplum çalışmaları hangi maddenin daha çok kullanıldığını saptamaya yöneliktir. 1990-1992 yılları

* Prof. Dr., Klinik Psikolog, ANKARA

** Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, KIRIKKALE

*** Uz. Dr., Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, ANKARA

arasında ABD'de yapılan Ulusal Tarama Çalışması'nda 15-54 yaş arasında alkol ve tütün dışı madde bağımlılığı için yaşam boyu yaygınlık oranı %7.5 olarak bulunmuştur (Anthony ve ark. 1994). ABD dışı ülkelere bakıldığında DIS/DSM-III yöntemi ile yapılan epidemiyolojik çalışmalarda Tayvan, Kore, Porto Riko gibi ülkelerde madde kötüye kullanımı/bağımlılığı için yaşam boyu yaygınlık %1'in altında bulunmuştur (Eaton ve ark. 1989).

Türkiye'de madde kullanımı ve ilişkili bozukluklar alanında epidemiyolojik çalışmalar bulunsa da bunlar oldukça az sayıdadır. Bu konuda yapılan çalışmalar arasında, AMATEM'de yatan hastaların sosyodemografik özelliklerinin ele alındığı çalışmalar (Tuncer ve ark. 1987, Beyazyürek ve ark. 1990, Alpay ve ark. 1994), lise ve üniversite öğrencileri arasında yapılan anket çalışmaları (Yüksel ve ark. 1994, Sağlık Bakanlığı 1995, Ögel 2000) madde kullanım suçundan hakkında işlem yapılan sanıklara uygulanmış anket çalışmaları sayılabilir (Emniyet Genel Müdürlüğü/EGM 1998). Polis kayıtlarına geçen kullanıcı sayısı 1992'de 802 iken, bu sayı 1997'de 2776'ya çıkmıştır (EGM 1998).

Türkiye genelinde yapılan bir çalışmada (Ögel ve ark. 2001) 15 ayrı lise II. sınıf öğrencisine 20245 anket uygulanmış ve yaşam boyu en az bir kez esrar kullananların oranı %0.5-%4 arasında olduğu saptanmıştır. Araştırmada yaşam boyu en az bir kez uçucu madde kullananların oranı (%3.9-%12.8) diğer madde kullananlarla kıyaslandığında oldukça yüksek olarak bulunmuştur.

Yapılan çalışmalar ve polis kayıtları uyuşturucu kullanımının giderek yaygınlaştığını göstermektedir. Ancak bireyin madde bağımlısı olmadan önce kullanma eğilimi olup olmadığını belirlemeye yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada bireyin madde kullanma eğilimli olup olmadığını saptamak için geliştirilen bir ölçeğin Türk toplumu için kullanılabilirliği araştırılacaktır.

Yapılan bir çalışmada MacAndrew (1986) Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri'nin (MMPI) 36 maddesinin madde kullanma eğilimi belirlediğini saptamıştır. Araştırmaya birinci grup olarak alkol kullanımına bağlı suç işleyen ve tedavi edilmek amacıyla mahkeme kanalıyla gönderilen 91 erkek (yaş ortalaması 18.80, Sd± 1.51) alınmıştır. İkinci grup alkol ya da madde kötüye kullanımı olan 100 genç erkekten oluşmaktadır (yaş ortalaması 17.90, Sd± 1.89 ranj 16-

22). Bu kişiler Texas'daki Deer Park Genel Hastanesi'nde madde kötüye kullanımından dolayı tedavi görmektedir. Üçüncü grupta 70 genç psikiyatri polikliniği hastası bulunmaktadır (yaş ortalaması 19.31, Sd± 1.39 ranj 16- 22). Bu grubun klinik kayıtlarında madde kullanımları olduğuna dair bir nota rastlanmamıştır. Dördüncü grup 550 genç erkekten oluşmaktadır. Bunlar Mayo Kliniği'nde poliklinikte bedensel rahatsızlıkları nedeniyle tedavi edilen hastalardır (yaş ranji 16- 19). Beşinci grup Kalifornia Üniversitesi psikoloji bölümüne kurs için gelen 113 kolej öğrencisidir (yaş ortalaması 19. 34, Sd± 1.16 ranj 17- 22). Altıncı grup Minnesota Üniversitesi birinci sınıfında olan 3278 genç erkektir. MMPI'nin madde kullanımına ilişkin sorularını belirlemek için beş aşamalı bir değerlendirme yapılmıştır. Birinci aşamada kriter grubu olarak alınan denekleri normaller, bedensel hastalığı olan kişiler ve madde kullanmayan psikiyatrik hastalardan ayırt eden maddeler araştırılmış, kare ile yapılan değerlendirme sonucunda sadece 6 maddenin bu özelliği taşıdığı görülmüştür. İkinci aşamada kriter grubunu kolej öğrencilerinden ve bedensel hastalığı olan kişilerden ayırt edici maddeler kare ile belirlenmiş ve 19'unun bu özelliği taşıdığı saptanmıştır. Üçüncü aşamada kriter grubunu madde kullanımı olmayan psikiyatri polikliniğine başvuran hastalardan ayırt edici maddeler kare ile belirlenmiş ve 11 madde seçilmiştir. Toplam 36 maddeden oluşan yeni ölçeğe Madde Kullanma eğilimi Ölçeği (Substance Abuse Proclivity Scale SAP) adı verilmiştir (MacAndrew 1986). Bu çalışmada deneklerin ölçekten aldıkları ortalama ve standart sapmalar Tablo 1'de verilmiştir.

Yapılan bu çalışmada grupların yaş ranji 16-21 arasındadır. MacAndrew (1989) yaptığı diğer bir çalışmada 22- 26 yaş grubunu almıştır. Bu araştırmada Kalifornia tedavi programına katılan 69 madde bağımlısı (yaş ortalaması: 23.64, Sd± 1.51), Kalifornia Üniversitesi öğrencilerinden 51 kişi (yaş ortalaması: 22.55, Sd±1.03), UCLA Psikiyatri polikliniğinde tedavi gören ve madde bağımlılığı sorunu olmayan 26 kişi (yaş ortalaması: 23.77, Sd ±1.37) ve bedensel hastalık nedeniyle Mayo Kliniği'nde tedavi gören 1298 kişidir (yaş ranji 20- 29). Grupları oluşturan deneklerin hepsi erkektir. Tablo 2'de bu gruplara ilişkin ortalama ve standart sapmalar verilmiştir.

MacAndrew, ölçekte 16'nın kesim puanı olarak alınmasının uygun olacağını belirtmektedir. MacAndrew, SAP'in içerdiği maddelerin kronik madde kullanımın-

Tablo 1. SAP ölçeği I. araştırma ortalama ve standart sapma değerleri

Denek	N	\bar{X}	Sd
Alkol grubu	91	20.03	4.32
Madde kötüye kullanımı	100	20.14	4.26
Kalifornia öğrencileri	113	10.43	3.66
Minnesota öğrencileri	3278	10.68	-
Mayo Kliniği hastaları	550	10.68	-
Psikiyatri poliklinik hastaları	70	11.77	4.03

Tablo 2. SAP ölçeği II. araştırma ortalama ve standart sapma değerleri

Denek	N	\bar{X}	Sd
Madde bağımlısı (GE)	191	20.19	4.27
Madde bağımlısı (GYE)	69	18.77	4.04
Psikiyatri polikliniği hastaları (GE)	70	11.77	4.03
Psikiyatri polikliniği hastaları (GYE)	26	11.12	4.56
Kalifornia öğrencileri (GE)	113	10.43	3.66
Kalifornia öğrencileri (GYE)	51	11.08	4.36
Bedensel hastalığı olanlar (GE)	550	10.86	-
Bedensel hastalığı olanlar (GYE)	1298	10.99	-

GE: Genç erkekler; GYE: Genç yetişkin erkekler

dan kaynaklanan birikmiş sorunlar yerine bireyin madde kullanma eğilimini ölçtüğünü belirtmektedir.

SAP kullanılarak yapılan bir araştırmada (Colligan ve Offord 1990) 13-25 yaş ranjında 770 normal ve madde bağımlısı olan 436 erkeğe MAC ve SAP verilmiş ve 16 kesme puanının grubun %74'ünü ayırt ettiği saptanmıştır.

Bu çalışmada MMPI'dan geliştirilen SAP'ın Türk örnekleminde değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır. MMPI'nin Türk toplumu için uyarlama çalışması yapıldığından (Savaşır 1981) bu ölçek için ayrıca madde çevirisi yapılmamış, MMPI maddeleri alınarak kullanılmıştır. Ayrıca test tekrar test güvenilirliği, geçerliliği ve kesim puanının saptanması planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Denekler

Örneklem grubu 650 erkek denekten oluşmuştur.

1. Normal grup: Ankara ve Kırkkale'deki üniversitelerde okuyan ve çalışan 200 kişiden oluşmuştur (yaş ranjı 16-22).

Hasta grubu:

2. Psikiyatrik grup: Üniversitelerin psikiyatri polikliniklerine ve medikososyal merkezlerine başvuran ve ayaktan tedavi gören, alkol ve madde kullanma öyküsü olmayan 200 denektir (yaş ranjı 16- 57).

3. Alkol bağımlıları: Alkol bağımlısı tanısı alan ve tedavi gören 200 kişidir (yaş ranjı 24- 64). Bu grup Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi alkol bağımlılığı ünitesinde tedavi gören hastalardan oluşmuştur.

4. Madde bağımlısı grup: Bu grup Ankara ve Kırkkale'de madde bağımlısı tedavi merkezi olmadığı için tedavi amacıyla başvuran ve çeşitli maddeleri kullandıkları saptanan 50 kişiden oluşmaktadır (yaş ranjı 19- 48). Madde bağımlılığı yakınlığı ile başvuran kişilerin eğitim düzeylerinin düşüklüğü dikkat çekicidir ancak bu kişilerle yapılan görüşmelerde testin maddelerini anlayıp, doğru biçimde yanıtlayacakları kanısına varılmıştır.

Ölçekler

Madde Kullanma Eğilimi Ölçeği (SAP): MacAndrew tarafından geliştirilen ve MMPI'nin 36 maddesinden oluşan ölçeğe ilişkin bilgi giriş bölümünde ayrıntılı

Tablo 3. Yaş dağılımı

Denek grubu	N	X	Sd	St.Hata	Minimum	Maksimum
Madde bağımlıları	50	24.78	5.42	.7679	19	48
Alkol bağımlıları	200	39.20	8.02	.5673	24	64
Psikiyatrik	200	26.52	8.66	.6126	16	62
Normal	200	30.73	8.15	.5767	16	57
Toplam	650	31.58	9.74	.38	16	64

olarak verildiği için bu bölümde ayrıca bilgi verilmeyecektir.

Mac Andrew Alkolizm Ölçeği (MAC): MMPI'nin 49 maddesinden oluşan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Ceyhun ve ark. 1992).

İki ölçek arasında binişen madde sayısı 12'dir bu sayı iki ölçeğin ayrı ayrı verilerle karşılaştırılması açısından uygun olarak bulunmuştur.

İşlem

Bütün deneklere MMPI'nin kitap formu ve yanıt kağıdı bireysel olarak uygulanmıştır. Testten MAC'ın 49 ve SAP'ın 36 maddesi değerlendirilmiştir. Bulguların istatistiksel değerlendirmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Her gruptaki denek sayıları (N), grupların yaş ortalamaları (Mean), yaşların standart sapmaları (Std. Deviation), standart hataları (Std. Error), en küçük yaş değeri (minimum) ve en büyük yaş değeri (maximum) Tablo 3'te verilmektedir.

Dört grubun yaş ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak önemlidir ($F = 97.39$; $P = 0.000$). Varyans analizi sonucunda gruplar arası fark önemli bulunduğunda, hangi grup ya da grupların farklı olduğu Scheffe Testi ile araştırılmıştır. Buna göre alkol bağımlısı grubunun yaş ortalamasının diğer gruplardan önemli derecede yüksek olduğu ($P = 0.000$) belirlenmiştir. Madde bağımlısı grubu ile normal grubun yaş ortalamaları arasında fark olmadığı ($P = 0.606$), ancak normal grubun yaş ortalamasının psikiyatrik gruptan önemli düzeyde daha düşük olduğu ($P = 0.000$), psikiyatrik grubun yaş ortalamasının da diğer tüm gruplardan farklı olduğu ($P = 0.000$) bulunmuştur. Diğer demografik bilgiler Tablo 4'de verilmiştir.

Eğitim düzeyi bakımından gruplar arasında önemli fark olup olmadığı ki-kare testi ile araştırılmıştır.

Örneğin alkol grubundaki 200 kişiden 46'sının (%23) eğitim düzeyi ilkökul iken, madde bağımlısı grubundaki 50 kişiden 39'unun (%78) eğitim düzeyi ilkökuldür. Eğitim düzeyi açısından gruplar arası fark önemlidir ($X^2 = 196.84$; $P = 0.000$). Madde bağımlısı grubundakilerin eğitim düzeyi önemli derecede daha düşüktür. Medeni durum bakımından gruplar arasında önemli fark olup olmadığı ki-kare testi ile araştırılmıştır. Örneğin alkol bağımlısı grubundaki 200 kişiden 21'inin (%10.5) medeni durumu bekar iken, madde bağımlısı grubundaki 50 kişiden 32'sinin (%64) medeni durumu bekarıdır. Medeni durum açısından gruplar arası fark önemlidir ($X^2 = 169.08$; $P = 0.000$). Alkol bağımlısı grupta bekar olanlar diğer gruplara göre daha az, evli denekler ise diğer gruplara göre daha fazla görülmektedir.

Meslek dağılımı gruplarda benzer değildir ($X^2 = 350.85$; $P = 0.000$).

MAC ve SAP değerlerine ilişkin özet istatistikler (denek sayıları, ortalamalar, standart sapmalar, en küçük ve en büyük değerler) her grup için ayrı, ayrı Tablo 5'te verilmiştir.

Gruplar arasında MAC ve SAP değerleri farklılık göstermektedir, bu farklılık varyans analizi yöntemi ile test edilmiştir. MAC değerleri gruplar arasında farklıdır ($F = 34.22$; $P = 0.000$). SAP değerleri de dört grup arasında farklılık göstermektedir ($F = 47.99$; $P = 0.000$). MAC değerlerinin ortalaması normal ve psikiyatri grupları arasında farklılık göstermezken ($P = 0.415$), diğer gruplar arası farklar önemlidir ($P = 0.000$). SAP değerleri de aynı şekilde, normal ve psikiyatri grupları arasında farklılık göstermezken ($P = 0.33$), diğer gruplar arasında önemli ($P = 0.000$) farklılıklar bulunmaktadır.

Geçerlik Bulguları

a. Eş zamanlı geçerlik bulguları: Bu aşamada önce eş zamanlı geçerlik kriteri olarak seçilen MAC ve SAP arasındaki korelasyon katsayıları bulunmuştur. MAC

Tablo 4. Demografik bilgiler

	Madde bağımlıları		Alkol bağımlıları		Psikiyatrik		Normal	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Eğitim								
İlk	39	78	46	23	29	14.5	8	4.0
Orta	5	10	47	23.5	28	14	10	5
Lise	4	8	56	28	76	38	115	57.5
Yüksek	2	4	51	25.5	67	33.5	67	33.5
Toplam	50	100	200	100	200	100	200	100
Medeni durum								
Bekar	32	64	21	10.5	76	38	136	68
Evli	17	34	156	78	122	61	61	30.5
Ayrı yaşıyor	-	-	1	0.5	1	0.5	-	-
Dul	1	20	22	11	1	0.5	3	1.5
Toplam	50	100	200	100	200	100	200	100
Meslek dağılımı								
Memur	1	2.0	94	47	84	42	111	55.5
İşçi	2	4	26	13	2	1	10	5
Öğrenci	1	2	-	-	103	51.5	37	18.5
Serbest	29	58.0	57	28.5	9	4.5	20	10
Emekli	-	-	12	6	1	0.5	2	1
İşsiz	17	34	11	5.5	1	0.5	20	10
Toplam	50	100	200	100	200	100	200	100

Tablo 5. MAC ve SAP için ortalama, standard sapma, minimum ve maksimum değerler

	N	\bar{X}	Sd	Minimum	Maksimum
MAC					
Madde bağımlıları	50	27.78	5.32	18	39
Alkol bağımlıları	200	24.30	5.16	8	38
Psikiyatrik	200	20.90	5.31	10	37
Normal	200	21.75	4.60	5	34
Toplam	650	22.73	5.43	5	39
SAP					
Madde bağımlıları	50	21.78	5.35	11	36
Alkol bağımlıları	200	17.27	4.24	4	33
Psikiyatrik	200	14.88	3.92	4	26
Normal	200	15.60	2.98	7	24
Toplam	650	16.36	4.30	4	36

ve SAP değerleri arasında yüksek sayılabilecek önemli bir ilişki (korelasyon) vardır ($r= 0.496$; $P= 0.000$).

MAC ve SAP değerleri arasındaki korelasyon her bir grupta ayrı, ayrı incelendiğinde, Madde bağımlılığı grubu dışındaki gruplarda bu ilişkinin önemli olduğu

(Alkol bağımlılığı grubunda $r= 0.524$; $P= 0.000$ normal grupta $r= 0.417$; $P= 0.000$, psikiyatri grubunda $r= 0.479$ $P= 0.000$) bulunmuştur. Madde bağımlılığı grubunda ilişki önemsiz ve ters yöndedir ($r= -0.173$; $P= 0.23$).

Tablo 6. Çalışma ve karşılaştırma grubunun SAP ölçeğinden aldıkları toplam puanlar açısından karşılaştırılması

Çalışma grubu (Alkol+madde bağımlıları grub) (n: 250)		Normal grup (n: 200)		t
\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
18.25	4.90	15.60	2.98	6.71*

* p>0.001

Tablo 7. SAP ölçeğinin doğru sınıflandırma yüzdesi

	15 ve altı		16 ve üstü	
	n	%	n	%
Madde bağımlıları	8	16.0	42	84.0
Alkol bağımlıları	69	34.5	131	65.5
Psikiyatrik	119	59.5	81	40.5
Normal	117	58.5	83	41.5

b. Ayırt edici geçerlik bulguları: SAP'ın ayırt edici geçerliğini saptamak amacıyla çalışma ve karşılaştırma grubunun ölçekten aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır (Tablo 6).

Tablodan da anlaşılacağı gibi yapılan t test sonucunda fark anlamlıdır. Çalışma grubunun ortalaması karşılaştırma grubundan daha yüksektir.

SAP'ın grupları doğru sınıflandırma yüzdesi aşağıdaki Tablo 7'de verilmiştir.

Kesim puanı 16 olarak alındığında madde bağımlısı olan 50 hastanın 42'sinin (%84) doğru olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Testin Güvenilirliği: Ölçek 60 deneğe 5 hafta arayla 2 kez uygulanmıştır ve test tekrar test- güvenilirliği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon tekniği ile analiz edilmiştir. Buna göre ölçeğin toplam puan korelasyonu .63 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA

Örnekleme oluşturan tanı gruplarının MAC ve SAP'tan aldıkları ortalama puanlara bakıldığında beklentilerle

tutarlı olarak en yüksek ortalama madde bağımlısı olan gruptadır. Daha sonra sırasıyla alkol bağımlıları, normal grup ve psikiyatrik grup gelmektedir. Madde bağımlısı grubunun ortalaması MacAndrew'ün (1986) orijinal çalışmasındaki madde bağımlılarının ortalamasından (\bar{X} : 20.14) daha yüksektir. Madde bağımlılığına eğilim alkol grubunda da yüksek çıkmıştır bu da MacAndrew'ün bulguları ile tutarlıdır.

Ölçeğin geçerlik çalışması Türkiye'de geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan (Ceyhun 1992) MacAndrew Alkolizm Ölçeği kriter alınarak yapılmış tanı gruplarına göre iki ölçek arasında saptanan korelasyon katsayıları .41-.49 arasındadır.

SAP ölçeğinin grupları doğru sınıflandırma yüzdesi %40.5 ile %84 arasında değişmektedir. En yüksek değerdeki kayma alkol grubundadır. Bu iki grubun SAP ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu (Alkol grubu için ortalama 17.27, madde bağımlısı grup için ortalama 21.78) göz önüne alınırsa bağımlılık yapan maddelere eğilimi olan kişilerde ölçeğin bağımlılık yapan madde ayırımı yapmaksızın risk grubunu belirlediği görülmektedir. Pozitif kestirim değeri (%84) dikkate alındığında SAP ölçeğinin sınıflandırmasının oldukça iyi olduğu görülmektedir.

Buraya kadar aktarılan bulguların ışığında madde kullanma eğilimi ölçeğinin normal, psikiyatrik, alkol ve madde bağımlısı grupta madde bağımlılığına eğilimi ölçtüğü söylenebilir.

SAP ölçeği ülkemizde sayıları gittikçe artan madde bağımlılığı kliniklerine tedavi amacıyla yatırılan hastaların yanı sıra kullanma eğilimi olan genç nüfusu belirlemede yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

Alpay N, Karamustafaloğlu N, Kükürt R ve ark. (1994) Alkol dışı psikoaktif madde bağımlılarının sosyodemografik özellikleri. 30. Ulusal Psikiyatri Kongresi. 9-14 Eylül 1994, Kayseri, Nevşehir.

Anthony JC, Warner LA, Kessler RC (1994) Comparative epidemiology of dependence on tobacco, alcohol, controlled substances and inhalants: Basic findings from the National Comorbidity Survey. Exp Clin Psychopharmacol, 2: 1-24.

- Beyazyürek M, Alpkın LR, Eradamlar N ve ark. (1990) Madde bağımlılığı ve yüksek öğrenimde psikososyal faktörler. *Düşünen Adam*, 3(2): 7-9.
- Ceyhan B, Palabıyıköğlü R, Özgen F ve ark. (1992) Alkol ve madde bağımlılığını değerlendirmede MAC'in kullanımı. *Psikiyatri Bülteninde* basılmak üzere kabul edilmiştir.
- Colligan RC, Offord KP (1990) MacAndrew vs. MacAndrew: The relative efficacy of the MAC and SAP in screening adolescents for substance misuse. *J Pers Assess*, 55(3&4): 708-716.
- Eaton WW, Kramer M, Anthony JC ve ark. (1989) The incidence specific DIS/DSM-III mental disorder. Data from NIMH epidemiological catchment area program. *Acta Psychiatr Scand*, 79(2): 163-178.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (1998) Uyuşturucu Madde Olaylarının Genel Değerlendirilmesi. Ankara, Evren Yayıncılık, 41-47.
- MacAndrew C (1986) Toward the psychometric detection of substance misuse in young men: The SAP scale. *J Stud on Alch*, 47(2): 161-166.
- MacAndrew C (1989) Factors associated with the problem-engendering use of substances by young men. *J Stud on Alch*, 50(6): 552-555.
- Ögel K, Tamar D, Evren C ve ark. (2000) İstanbul'da lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3(4): 242-246.
- Ögel K, Tamar D, Evren C ve ark. (2001) Lise gençleri arasında alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1): 47-52.
- Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Daire Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, WHO (1995) Lise öğrencilerinde sigara, alkol ve uyuşturucu maddelerle ilgili bilgi, tutum ve davranışların belirlenmesi projesi. Yayınlanmamış rapor.
- Savaşır I (1981) Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri El Kitabı. Ankara, Sevinç Matbası.
- Tuncer C, Beyazyürek M, Karamustafaloğlu O ve ark. (1987) Uyuşturucu madde bağımlılığında demografik özellikler. 24 Ulusal Psikiyatrik ve Nörolojik Bilimler Kongresi. 19-23 Eylül 1987, GATA, Ankara, s.802-805.
- Yüksel N, Dereboy Ç, Çifter İ ve ark. (1994) Üniversite öğrencileri arasında madde kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 5(4): 283-286.